

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1935 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upptagande av ed för rättighets tillvaratagande i utlandet.

Genom en den 15 februari 1935 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 88, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g**om upptagande av ed för rättighets tillvaratagande i utlandet.**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Är någon för tillvaratagande i utlandet av rätt till arv, försäkring, pension eller skadestånd eller av annan honom tillkommande rättighet i behov att få viss uppgift med ed bekräftad, vare sig av honom själv eller av annan, må sådan ed upptagas av allmän underrätt eller å landet av domaren och i stad av den utav rådstuvurättens lagfarna befattningshavare, som rätten därtill utsett.

2 §.

Ej må ed avläggas av den som icke fyllt femton år, eller av den som saknar förståndets fulla bruk, eller av den som dömts för mened eller står under åtal för sådant brott, eller av den som på grund av honom ådömd straffpåföljd är utestängd från behörighet och rättigheter, varom förmäles i 2 kap. 19 § strafflagen.

3 §.

I fråga om upptagande av ed skall gälla vad svensk lag därom föreskriver.

Framställes begäran att vid edens avläggande skola användas andra ordalag än i svensk lag äro stadgade eller att eljest vid edens upptagande skall förfaras annorledes än svensk lag föreskriver, eller att expedition i ärendet skall utfärdas i annan form än som är föreskriven eller vanlig här i riket, pröve rätten eller den som eljest handlägger ärendet, huruvida det må ske.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

För svenska emigranternas anförvanter här i landet yppar sig ej sällan behov av rättshjälp för att de skola kunna bevaka sina av skyldskapen härflytande rättsanspråk i emigrantländerna, exempelvis rätt till arv, pension, understöd och dylikt. Bland emigrantländerna spela som bekant de med engelsk-amerikansk lagstiftning en dominerande roll. Enligt uppfattningen i dessa länder fordras allmänt för att en uppgift skall vinna rättsligt beaktande, att dess riktighet edfästes.

De möjligheter till bevisupptagning för sådant ändamål, som föreligga enligt svensk lag, äro ganska begränsade. Visserligen lærer med stöd av stadgandet i 17 kap. 23 § rättegångsbalken angående vittnesförhör »till framtida säkerhet» i vissa fall kunna vid svensk domstol anordnas förhör i syfte att få till stånd edlig förklaring, avsedd att användas i ett rättsärende utomlands. I fråga om lagrummets räckvidd i detta hänseende synas emellertid delade meningar råda, och i allt fall kan tydligen sådant förhör anställas endast med vittne och under iakttagande av den svenska rättegångsordningens föreskrifter angående vittnesbevisning. Oavsett att stadgandet alltså ej bereder möjlighet till edligt förhör med sakägaren själv eller med sådana av honom åberopade personer, vilka enligt svensk lag äro jäviga att vittna, synes dess praktiska värde ur nu förevarande synpunkt minskas jämväl därav att det lærer bero på förhørsledarens bedömande i vad mån han anser sig böra vid förrättningen följa det ej sällan detaljerade frågeformulär, som i ärenden av denna art pläga överlämnas till ledning vid förhöret. Lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol möjliggör väl vittnesförhör under former som avvika från vad svensk rätt därom föreskriver liksom även ett fritt partsförhör under ed. Men till följd av att för denna lags tillämpning förutsattes en — regelmässigt på diplomatisk väg överlämnad — framställning från vederbörande judiciella myndighet i utlandet, är jämväl dess betydelse för det föreliggande spörsmålet ringa. De ärenden varom här är fråga äro nämligen ofta ej föremål för domstols behandling, vartill kommer att lagstiftningen i flertalet amerikanska stater ej torde tillåta framställningar om handräckning i den ordning 1899 års lag stadgar. — Erinras bör i detta sammanhang slutligen om den befogenhet vissa främmande länders konsulära myndigheter äga att upptaga bevis på begäran av judiciell myndighet i det främmande landet. Anlitandet av vederbörande utländske konsul för anordnande av bevisning är emellertid i nu åsyftade fall mången gång uteslutet på grund av de därmed förbundna kostnaderna eller andra praktiska svårigheter.

Förevarande förslag avser att öka möjligheterna till bevisupptagning för tillvaratagande av rättighet i utlandet. I detta hänseende föreslås, att där någon för sådant ändamål är i behov att få viss uppgift bekräftad med ed, vare sig av honom själv eller annan, sådan ed, utan särskild framställning av utländsk myndighet, må upptagas av allmän underrätt eller å landet av domare

och i stad av viss ledamot i rådhusrätt. Ed må dock ej avläggas av den som icke fyllt 15 år eller av den som saknar förståndets fulla bruk eller av den som dömts för mened eller står under åtal för sådant brott eller av den som på grund av honom ådömd straffpåföljd är utestängd från behörighet och rättigheter, varom förmäles i 2 kap. 19 § strafflagen.

I fråga om själva upptagandet av eden uti ifrågavarande fall skall i första hand tillämpas vad svensk lag därom föreskriver. Framställes begäran att vid edens avläggande skola användas andra ordalag än i svensk lag äro stadgade eller att eljest vid edens upptagande skall förfaras annorledes än svensk lag föreskriver eller att expedition i ärendet skall utfärdas i annan form än som är föreskriven eller vanlig här i riket, skall emellertid rätten eller den som eljest handlägger ärendet pröva huruvida det må ske.

Utskottet finner det synnerligen önskvärt att såsom ock med propositionen avses möjligheterna till bevisupptagning här i riket för tillvaratagande av rättighet i utlandet utökas. *Utskottet.*

Av utskottets redogörelse framgår, att för rätt att anlita det i förslaget angivna förfarandet enligt 1 § förutsättes, att någon är *i behov* att få viss uppgift bekräftad med ed. Utskottet vill särskilt understryka att i dylikt hänseende alltför stränga krav icke få uppställas. I regel torde kunna godtagas en av sökanden lämnad uppgift, att behov föreligger att upptaga sådan ed varom i förslaget är fråga.

Även för det fall att någon jämlikt 3 § andra stycket i förslaget framställer begäran att viss från den svenska lagens allmänna föreskrifter avvikande form skall iakttagas synes angeläget att vederbörande myndigheter visa tillbörligt tillmötesgående. Enligt utskottets mening bör en sådan anhållan alltid bifallas såvida ej särskilda skäl utgöra hinder däremot.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 12 mars 1935.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerman, Anderson i Hägelåkra, Klefbeck, Svenson i Eskhult, Löfgren, Velande, Otto Wangson och Wijkström*;

från andra kammaren: herrar Lindqvist, Nilsson i Antnäs, Hedlund i Östersund, Ryberg*, Sjögren och Wallerius*, fru Östlund samt herr Olsson i Rimforsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.